

Πνευματικὸ ἀποσυμπόσιο

Τοῦ Συλλόγου "Ἄρος Ποντίων" (Ἐξέτινος Λέσχης Θεσ/νίκης)

Ε. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗ (27-Ι-1971)

Θέμα: Τῆ Τρίχας τὸ γεφύρι

Β' Εισήγηση - Γεωγραφικὴ θέση

Εὐχαρίστως νὰ σᾶς μεταφέρω στὴ γεωγραφικὴ θέση τοῦ γεφυριοῦ τῆς Τρίχας στὸν Πόντο. Ἀκολουθεῖστε με λοιπὸν νοερά.

Ξεκινῶ ἀπὸ τὴν θρυλικὴ Τραπεζοῦντα μὲ κατεύθυνση πρὸς τὴν ἐνδοχώρα τοῦ Πόντου, πρὸς νότον. Βαδίζω ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ Τραπεζοῦντος-Ἐρζερούμ. Ἀντικρύζω τὰ βουνά τοῦ Πόντου, τὶς κοιλάδες, τὰ ποτάμια, τὰ παραράια. Δοκιμάζω ἔντονη συγκίνηση. Στὸν νοῦ ἔρχονται ἀναρίθμητοι ἀρχαῖοι ἑλληνικοὶ μῦθοι καὶ θρύλοι. Μέγας μάρτυρας τῆς ἑλληνικῆς δόξας τοῦτος ὁ τόπος.

Καὶ πλησιάζω στὴν περιοχὴ τοῦ γεφυριοῦ. Βρίσκομαι στὰ ἀριστερὰ τοῦ δημοσίου δρόμου Τραπεζοῦντος-Τσεβιζλοῦμ καὶ σὲ ἀπόσταση 18 περίπου χιλιομέτρων ἀπὸ τὴν Τραπεζοῦντα. Σταθμεύω μεταξὺ Μιχλιρτζῆ καὶ Γεσίρογλου.

Ἀντικρύζω τὸ γεφύρι. Μοῦ ἔρχονται στὸ νοῦ οἱ συναρπαστικὲς διηγήσεις γερόντων καὶ γεροντισσῶν, τῆς ἰδίας τῆς γιαγιάς μου, γύρω ἀπὸ τὸ συγκλονιστικὸ θρύλο γιὰ τὴ θυσία τῆς ὀμορφῆς γυναίκας τοῦ πρωτομάστορα. Ἀκουγὰ πάντα αὐτές τὶς διηγήσεις στὸ χωριὸ Λαπαχανή, πού βρίσκεται στὴν ἰδία εὐρύτερη περιοχὴ τῆς Ἀτσούκας. Ἦμουν παιδί καὶ ὁ θρύλος μοῦ ἔγινε πίστη καὶ ψυχικὸ βίωμα.

Κάθε φορά, πού πήγαινα στὴν Τραπεζοῦντα, περνώντας τὸ Τσεβιζλοῦμ, μὲ κατελάμβανε ἓνα δέος. Ποθοῦσα πάντοτε νὰ βλέπω τὸ γεφύρι, ἀλλὰ ποτέ δὲν τὸ πλησιάζα. Στεκιδμουν σὲ ἀπόσταση 200 μέτρων περίπου. Ἔιχα τὸν φόβο, μήπως, σύμφωνα μὲ τὶς ἀφηγήσεις τῆς γιαγιάς μου, προβάλλει ἀπὸ τὰ βαθύσκια πέλατα τοῦ γεφυριοῦ τὸ τεράστιο θεριό, ὁ δράκος καὶ μοῦ ρουφήξει τὸ αἷμα ἀπὸ μακριά. Ὑπὸ τὸ κράτος αὐτοῦ τοῦ αἰσθήματος, ἐπε-

τέχνα πάντοτε τὰ βήματά μου, γιά νά ἀπομακρυνθῶ ἀπό τήν περιοχή.

Πράγματι, ἡ γεωγραφική θέση τοῦ γεφυριού, μέ τὰ μαῦρα νερά τοῦ ποταμοῦ, παρουσιάζει ἄγρια ὄψη. Πρόκειται γιά τόν Πυξίτη ποταμό, τόν Δαφνοπόταμο, ὅπως τόν ὀνομάζει ὁ λαϊκός ποιητής. Στίς δύο ὄχθες τῆς πιά στενῆς κοίτης, πού διάλεξε ὁ πρωτομάστορας, στέκουν βράχια. Εἶναι φυσικά πέλαμα, πάνω στά ὁποῖα στήριξε τό γεφύρι.

"Ἄς σημειωθῆ, ὅτι τό γεφύρι ἔχει μιά μονάχα καμάρα. Ἀπό ἀπόψεως τρόπου κατασκευῆς, τῆ Τρίχας τό γεφύρι ἀνήκει στήν κατηγορία τῶν "τοξοειδῶν διά σφηνῶν γεφυρῶν". Τό σύστημα αὐτό κατασκευῆς γεφυρῶν ἀνάγεται στόν 6ο πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα καί εἶναι ρωμαϊκή ἐπιινόηση.

Ἡ διά σφηνῶν κατασκευή τοξοειδοῦς γεφύρας συνίσταται εἰς τό ὅτι ἡ καμάρα ἀποτελεῖται ἀπό δύο πλευρές, πού ξεκινοῦν ἀπό τίς δύο ὄχθες τοῦ ποταμοῦ καί σμίγουν πάνω ἀπό τήν κοίτη του, στόν ἀέρα, σχηματίζοντας ἀμβλεῖα γωνία, τῆς ὁποίας ἡ κορυφή στέκει ψηλότερα σέ σχέση μέ τὰ δύο ἄκρα τῶν τμημάτων τῆς καμάρας, πού φθάνουν στίς ἐκατέρωθεν ὄχθες. Πρόκειται δηλαδή γιά ἓνα εἶδος κρεμαστῆς γεφύρας. >

Πρέπει νά προσθέσω, ὅτι τό μήκος τοῦ γεφυριού πλησιάζει τὰ 30 μέτρα. Ἐπί πλάτος τοῦ δέν συμπληρώνει τό ἓνα μέτρο. Ἡ καμάρα βρίσκεται σέ ἀπόσταση 6 περίπου μέτρων ἀπό τήν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ. Ἔτσι, τό γεφύρι δέν καλύπτεται ποτέ ἀπό νερά καί μέ τή μεγαλύτερη πλημμύρα τοῦ ποταμοῦ.

Τό ὄλο τοπίο παισιώνεται μέ ὑψώματα, θαρρεῖς κρεμαστά πάνω στό γεφύρι, ἔτσι πού τό τοπίο μοιάζει "σαν χάρονος στόμαν", κατά τήν ποντιακή λαϊκή ἔκφραση.

Ἡ ὄλη περιοχή γύρω ἀπό τό γεφύρι, εἶναι ὀρεινή καί δασώδης, τό δέ πλησιέστερο πρὸς τό γεφύρι χωριό "Ολασα ἀπέχει ἀπό αὐτό περί τὰ 4 χιλιόμετρα περίπου.

Μέ βάση τό μικρό πλάτος τοῦ γεφυριού (οὔτε ἓνα μέτρο), μπορούμε νά ποῦμε, ὅτι τό χτίσιμό του ἀνάγεται σέ πολύ παλαιότερη ἐποχή ἐν συγκρίσει, π.χ., μέ τό γεφύρι τῆς Ἄρτας, ὅπως θά δοῦμε σέ λίγο. Πάνω

ἀπό τό γεφύρι τῆς Τρίχας στόν Πόντο μποροῦσαν νά περάσουν μόνον διαβάτες πεζοί καί ὑποζύγια, χωρίς ὅμως ἀναβάτη. Περνοῦσαν δέ τό γεφύρι οἱ πεζοί μέ τεταμένη τήν προσοχή, γιὰτί μποροῦσαν νά ζαλιστοῦν καί νά πέσουν. Τούς κυριαρχοῦσε κατά τήν διάβαση αἴσθημα φόβου καί ἀγωνίας. Ἄλλά "ἐπρεπε νά περάσουν, γιὰτί δέν ὑπῆρχε ἄλλος δρόμος." Ἔτσι ἐξηγεῖται, γιὰτί οἱ διαβάτες στά μεταγενέστερα χρόνια δέν διάβαιναν πιά ἀπό τοῦτο τό γεφύρι, ἀλλά ἀπό ἕνα ἄλλο γεφύρι πλατύτερο πού ἐγένε ἐν τῷ μεταξὺ λίγο παρακάτω.

"Ὅσο γιά τήν ὀνομασία "Τρίχας γεφύρ'" αὕτη ἀνταποκρίνεται ἀπόλυτα στή μορφή τοῦτου τοῦ γεφυριοῦ. Θαρρεῖς καί μέ τήν τρίχα τό ἔχουν στήθει. Ἡ ὀνομασία αὕτη μπῆκε ἀπό τόν ἴδιο τό λαό, ἀσφαλῶς κατ' ἐπίδραση τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ μύθου, τό σχετικό μέ τό τρίχινο γεφύρι τοῦ Ἄδη, τό ἄστατο καί τρεμάμενο, ὅπου μποροῦσαν νά τό περάσουν μονάχα οἱ ἐνάρετες ψυχές, γιά νά πᾶνε στόν Ἄδη. Οἱ ἄλλες, οἱ ἁμαρτωλές ψυχές, ~~ποῦ δέν ἔχουν τόσην τίμη~~ χάνουν τήν ἰσοροπία τους καί πέφτουν μέσα στά ἐλώδη νερά τοῦ ποταμοῦ. Ἡ παράδοση αὕτη δέν εἶναι ἐγνωστή καί στόν τουρκικό λαό, ὁ ὁποῖος τό γεφύρι τῆς Τρίχας τό θεωρεῖ τόσο στενό, σάν τήν κόψη τοῦ ξυραφιοῦ καί τό ὀνομάζει "σιράτ".

Ἐάν τᾶρα συγκριθοῦν οἱ ἐδαφολογικές συνθήκες τοῦ γεφυριοῦ τῆς Τρίχας στόν Πόντο μέ ἐκεῖνες, π.χ. , τοῦ γεφυριοῦ τῆς Ἄρτας στήν Ἠπειρο, εὐκολα βγαίνει τό συμπέρασμα, ὅτι τῆς Τρίχας τό γεφύρ' εἶναι ἀρχαιότερο ἀπό ἀπόφωε κατασκευῆς. Τό γεφύρι τῆς Ἄρτας ἀνήκει μέν στήν κατηγορία τῶν τοξοειδῶν διά σφηνῶν γεφυρῶν, πλὴν ὅμως εἶναι μακρύτερο μέ πολλές καμάρες καί εἶναι πολύ πλατύτερο, ὥστε νά περνοῦν ἀπό ἐκεῖ ὄχι μόνον διαβάτες ἀλλά καί τροχοφόρα, πράγμα πού ἔχει ἰδιαίτερη σημασία ἀπό ἀπόφωε χρόνου κατασκευῆς. Τό τοπίο τοῦ γεφυριοῦ τῆς Ἄρτας εἶναι γενικά ἥμερο. Βρίσκεται κοντά στήν πόλη. Κανένα δέος δέν προκαλεῖται στό ἀντίκρουσμά του.

Θά ἤθελα νά τονίσω ἰδιαίτερα τήν σημασία, πού εἶχε τῆ Τρίχας

τό γεφύρι' από απόψεως συγκοινωνιακῆς στους παλαιούς καιρούς. Ήξυπηρεποῦσε πολλές δεκάδες χωριῶν. Ἐγεφύρωνε μεγάλες περιοχές, πού χωρίς αὐτή τή γέφυρα δέν ἦταν δυνατόν νά συνδεθοῦν συγκοινωνιακῶς.

Προσπάθησα νά δώσω μιὰ σύντομη περιγραφή τοῦ γεφυριοῦ τῆς Ἰρίχας στόν Πόντο, από όπου πέρασα πολλές φορές μικρό παιδί, ἀλλά καί ἐπισκέπτης στά τελευταῖα χρόνια. Τό γεφύρι ἐξακολουθεῖ νά στέκη. Ἵπενθυμίζει τόν συγκλονιστικό θρύλο, στόν ὁποῖο ἐπὶ αἰῶνες πίστευε ὁ ποντιακός λαός. Πίστευε, πῶς σέ μιὰ παρωχημένη ἐποχή ἢ ἀγνοία, οἱ δεισιδαιμονίες καί οἱ διάφορες προλήψεις ὠδήγησαν σέ μιὰ τραγική θυσία σέ τοῦτο τόν τόπο.

Ἄλλά στό διάβα τῶν αἰῶνων ὁ ποντιακός λαός ἔπλασε καί μιὰ ἄλλη δοξασία. Οἱ κατάρες τῆς γυναίκας τοῦ πρωτομάστορα, πού χαροπάλευε μέσα στά δαιμονισμένα νερά τοῦ ποταμοῦ, καίτοι ἀντικαταστάθηκαν μέ εὐχές τῆς ἰδίας, ὡστόσο εἶχαν σάν ἀποτέλεσμα, νά πέσουν ἀριετοί διαβάτες πάνω από τό καταραμένο γεφύρι. Εἶναι αὐτή ἡ δοξασία μιὰ ἐντονη ψυχολογική ἀντίφραση στήν ἀγνοία καί στόν σκοταδισμό τῆς παλιᾶς ἐποχῆς. Καί ὁμως, καί ἡ πρώτη δοξασία παρέμεινε, ὅτι δηλαδή ἡ τραγική θυσία ἦταν πραγματικότητα. Οἱ δύο δοξασίες συμπληρώνουν μιὰ παράδοση, πού σήμερα κι' ἂν δέν ἔχη πραγματική βάση, διατηρεῖ ὡστόσο τήν ποιητική ὁμορφιά της. — Σᾶς εὐχαριστῶ.